

Redondo Beach, Xuân 80

Mến tặng anh Nguyễn
Ph. Đăng. Texas.

TÙY BÚT

QUÊ HƯƠNG MÊN YÊU

Nam Cát

Ng Ph Bửu Hợp

Ngày xưa học trường tiểu học, có những bài thơ, những câu văn, mộc mạc nhưng dễ thuởng, nhẹ nhàng nhưng không kém phần sâu sắc. Nhưng câu văn câu thơ đó, đọc đi đọc lại, lúc chúa phai sông tha phuông, nó đã nao nao, ruồi ruổi thế nào. Bây giờ nhớ lại, mỗi lần cõng thám thia. Các bạn hay nghe đây :

" Tú cái mai nhà, cái thêm nhà, cái lối đi cho đèn,
cái bụi cây đám cỏ, cái gì cũng làm cho tôi quyến luyến
khác thường.

Thuyền nhỏ sao, ai nay đều chúc cho tôi được thuận
buồm, xuôi gió, bình yên khỏe mạnh.

Thuyền đi xa mà tôi còn nhìn trở lại, nhìn mãi cho
đến lúc không trông thấy nữa mới thôi.

Ôi ! cái cảnh biệt ly sao mà buồn vậy. " ④

Một cô hay một cậu học sinh tiểu học, lúc túu trường phải
rời lang xa đê đến tinh học. Những bài ở lớp vò long, nhưng
nhiều chúng ta vẫn còn nhớ mãi, vì nó hay nó đẹp chúng nào.

Bây giờ đây, xa quê hương đến gần nửa trái đất, nhiều
lần bè bạn họp nhau, chén túu chén trà, gởi lại những kỷ
niệm của mình, nhiều anh em đã nói ra những ý tưởng chân
thanh và ngày ngô đến khóc được, vì nó chân thành đến mức
không còn gì chân thành hơn và nó ngày ngô vì mãi tôi bây
giờ ống ban mới thấy nó ra nó và không then thùng mà nói
nó ra.

Tôi có một anh bạn trong coi, một khách sạn to lón ở
Vũng Tàu, và phải đi lại Saigon-Vũng Tàu ít nhất mỗi tuần
một lần. Ma cứ mỗi lần lên xe là anh ta vội chạy, chỉ mong
cho nó chóng tôi. Anh ta không nghỉ đến hay là không có
dip để nghỉ đến chuyện ngâm trôi, ngâm mây, ngâm nước, ngâm
đôi, và năm này qua năm khác, cứ nhù vầy đó. Con đường
Saigon Vũng Tàu anh ta thuộc lòng từng khúc quang, từng
giờ dâ, từng bụi cây, từng ô ga. Bây giờ năm queo ở Mỹ
nay, ngày ngày đi bờm xăng kiêm sóng, nhớ lại quang đời
cũ, anh ta cứ tiếc rẽ. Tai sao quê hương tao đẹp thế mà
tao không hay biết? Giá chừng bây giờ tao được đi trở lại

con đường này, tao sẽ không thêm đi xe hơi nữa, tao sẽ đi bộ để tao ngắm, để tao thở. Cứ đi mãi chán là tao lai ngồi bệt xuống đất, tao bốc một nắm đất hay một nắm cát và tao xát vào người tao, tao sẽ bức túng nắm cỏ dài bên đường và đưa tay mùi tao để tao hít nó vào đôi đồng phổi của tao. Tao sẽ giăng hai tay để ôm choang lấy tách cát, như đang đang muốn siết chặt lấy cái vũ trụ nhỏ bé của quê hương tao vào lòng tao. Tao đã ngủ dần để không thấy quê hương tao đẹp lấm, và để nó mát đi oan uổng.

Nhưng lời tâm sự đó tôi đã nghe ở nhiều người trong những phút buồn chán nhất của cuộc đời, hay trong những phút cô gắng tuyệt vọng trong cơn hy vọng, và ở những tình trạng tốt cung của sức tưởng tượng.

Một anh bạn khác làm nghề trông cà phê ở miền cao nguyên. Anh ta mỗi năm chỉ lên xuống Banmethuot vào những lúc cà phê chín, hái về, phơi khô, vò bao bì và bán. Nhưng lúc này, vườn cà phê nhộn nhịp, dân thô đồng đúc, tiến vào thấy mả ham. Nay nghĩ lại quang cảnh đã qua, anh ta từ thú cài lâm lối của mình:

Tao ngí lại, tao càng thấy tao khổ, tao dài, chưa thấy cái nghĩa lý và cái giá trị của cuộc sống của tao lúc bấy giờ. Nếu tao còn được trở lại trông cà phê, cái thu của tao sẽ không phải là cái thu đêm tiên, mà là cái thu lâm cỏ, phân bón, vụn tuối, cho cây lên xanh tốt, cho sây trái, cho nắng hat. Tao sẽ bat ghế bô nấp giữa vườn cà phê, để thưởng thức hương hoa cà phê, mặc cho sương mù hay lạnh giá. Tao sẽ gõ túng trái cà phê chín đen, bỏ vào mâm để thưởng thức cái thơm, cái ngọt mà tao cho rằng ngon bằng mấy lán trái xô ri của xứ Cali này. Tao sẽ tìm cách nghiên cứu, pha chế, chọn lọc để làm sao cà phê của tao sẽ là loại ngon bậc nhất thế giới, đem lại tiếng tăm cho xứ sở, đem ngoại tệ về cho quốc gia và đem công ăn việc làm cho đồng bào tao. Tiên, tiên, tao thấy nó hết nghĩa lý rồi....

Đây, qua một cuộc bê đầu, giá trị tinh thần thay đổi trong chúng ta quả thật nhiều vây. Khắp cái tinh trang sinh hoạt của mình trước đây vào cái lối sống vật chất của một nước tân tiến nhất hoàn vũ, cái lệch lạc không thể không xảy ra được. Người Mỹ sinh sống ở đây mà họ còn có những bệnh tật nặng nề mỗi khi phải làm những công việc họ không thấy thích thú, hưởng hòa là minh. Thông kè cho thấy những người thở cứ phải làm những việc để dang suốt năm tháng, họ không thấy thích bằng một công việc khó khăn hơn, những uyển chuyển thích thú, mặc dầu lung tiên hơn.

Nhưng ngày đầu tiên đặt chân lên đất Mỹ này với tâm trạng một người di cư, tinh thần tôi xa cách ngàn lân cái, tâm trạng một người du khách trước đây. Tôi đã từng viếng nước Mỹ nhiều lần, và có lần đã ở trên 6 tháng, và lúc bấy giờ tôi chàng nao núng bao nhiêu khi chung dung hay khi phải nhận xét cái lối sống của họ, nhất là cái lối sống của những nhóm di cư. Tôi có viếng một thi trấn nhỏ ở Ohio, gần Ames, toàn người gốc Balan. Thi trấn nhỏ, chung mười ngàn người, họ xây cát nhưng thủ viến, bảo tân viến, nhưng nhà tôn có dê lâm thang cảnh du lịch, vừa lâm một nòi dê ho hòi họp, dê bòt nhò quê hương yêu dấu của họ. Tôi cũng đã sinh sống và gần gũi với gia đình người Trung Hoa ở vùng San Francisco. Nhiều lần tôi đứng nhìn và tìm hiểu tâm trạng của những người Trung hoa già nua, bệnh hoạn và cô đơn, họp nhau mỗi buổi trưa ở vườn hoa trước khách sạn Holiday Inn ở phố Tau để đánh cờ, để đọc báo hay để trò chuyện. Tôi đã nhìn họ năm 68, rồi năm 70, rồi năm 72 với đôi mắt nhân xét. Tôi đã nhìn họ lại trong năm 75 với nhiều ý nghĩ thực tế hơn, sâu đậm hơn, và tôi buồn bã vô chung và tôi tự nghĩ:

"Đây, rồi đây chúng ta đều sẽ nhu vây cá, mà chưa chắc đã được nhu vây nữa cả.

Nhắc lại một Mắc Cửu với Hà tiên và người Trung Hoa ở San Francisco, tôi cũng phải mường tượng ra một phố Hué, một phố Saigon hay một phố Dalat đâu đây rồi sẽ mọc ra cho tâm hồn nhiều người được thêm ám ảnh, nỗi nhớ nhưng quê hương được với đi phản nào và tinh thần gắn bó đồng hướng thêm thật chặt, và tôi nhớ đến những câu thơ Tân Đà:

"Dù cho sông canh đà mon,
Còn non con nuốc, hãy con thé xưa.
Non cao đã biết hay chưa?
Nuốc đi ra bể, lai mùa về nguồn.
Nuốc non hồi ngô con luon,
Bão cho non chờ có buôn mà chi."

Tân Đà hy vọng, Tân Đà ru ngủ, hay Tân Đà tì tê, tôi vẫn thích những giọng thỏ này, và tôi vẫn đọc nó, vẫn ngâm nó nhưng lúc buồn nản với thế sự, với giọng đời trôi bat, như một chiếc thuyền không buồm, không lái, đang trôi giật lênh đênh.

Tôi cũng biết cái triết lý "biết minh" là cái tuyệt lý, nhưng cái triết lý đó cũng phải đi đôi với cái lý "an với minh" (paix avec soi même) là cái lý cao siêu vô chung, vì nó khó có thể áp dụng cho một ai cõn hoài vọng, đang cõn muôn đấu tranh, trên lãnh vực nào cũng vậy. Nếu tôi được ngoại thất tuân, có lẽ tôi thấy cái lý biết minh nó nhẹ nhàng, nó dịu dàng và nó dễ thở hơn biết mấy, và tôi có thể ngâm những câu thơ như là :

Ngay xưa có ga Tú Quan,

Lên non, tim đồng, hoa vàng, ngủ say.

Hai câu thơ thát mò mông, thát khi dòi và thát tuyêt đep, mà văn tho Việt Nam chúng ta có nhiều lắm. Nhưng nhà xã hội học của thế kỷ 19, khi văn minh vật chất bắt đầu lan rộng và phát triển, cho rằng vì triết lý Không Mạnh thu cùu và yêm thế đã làm cho con người yêu duối, không đủ nhuê khí để đấu tranh. Nay, trai qua gần 200 năm kỵ nghệ, con người lai thay tiếc nuối cái thanh thối, cái khoan khoái của con người của thế kỷ xa xưa mà dòi sông không bị kinh tế ràng buộc và bao vây như bây giờ. Con người Mỹ của cuối thế kỷ 20 này, khao khát được có thời giờ để ăn miêng ăn ngon, được rảnh rỗi để ngồi câu cá, được có dịp để đoàn tụ với con cái, với cha mẹ vv. Nhưng người già không bị ruồng bỏ, xưa duối đến những nhà dưỡng lão, trẻ em không bị bỏ vào những viện dưỡng nhi, 12, 14 tiếng đồng hồ mỗi ngày vì cha mẹ không có thời giờ san sóc chúng.

Cho nên du sông trong một cái xã hội cũ kỹ văn minh, phần lớn chúng ta đều thấy không sung sướng chút nào và vẫn nhỏ đến cái thua naô, ngoài xi lô rung rải chạy đuổi bóng mát của hai hàng cây sao cỏ thụ ở đường Duy Tân, Saigon, hay là đuổi hai hàng phường do ngóp trời con đường nhựa nhỏ bé từ Thủ Long Bác đến Phu Văn Lâu, ở Huế, những buổi ăn phở lúc gần giờ giải nghiêm ở trước viện Pasteur, Saigon, hay là những buổi cờm truà đậm đặc với cá kho tộ, và đua bông súng tại bài sau ở Vũng Tàu.

và tôi xin kết thúc bài này với mấy câu văn của học giả Thủ Long Chi tiên sinh :

" Người đời ai cũng có hy vọng. Kẽ lam ruồng mong cho đến ngày gặt lúa, kẽ đi đường mong cho đến chốn nghỉ chân. Hy vọng càng cao"^{@@}

Và nghĩ đến quê hương mến yêu nghĩa rằng chúng ta vẫn khao khát sẽ trở lại một ngày nào đó, không xa mấy lăm đầu.